

Posudek vedoucího diplomové práce

Adéla Pavlíčková:

Rex Otacarus me fecit: Kříž Přemysla Otakara II.

FF UK, Ústav pro dějiny umění, 2024

Adéla Pavlíčková si jako předmět svojí diplomové práce zvolila jednu z nejcennějších středověkých zlatnických památek, spojitelných s našimi zeměmi. Lze ocenit již výběr tématu, které se obecně v oboru netěší takové pozornosti jako architektura, sochařství či malba a ani zájem studentů o tzv. umělecké řemeslo pak není právě intenzivní. Památky tohoto druhu a kvality jsou nicméně často spojitelné přímo s klíčovými postavami či událostmi dějin i dějin umění a jejich studium tak skýtá široké možnosti interpretační, stejně jako otevírá široké pole zpravidla dosud ne zcela uspokojivým způsobem vyřešených otázek.

Tento rozměr studia středověkého zlatnictví plně „okusila“ i diplomantka v předkládaném textu. Kříž Přemysla Otakara II., chovaný od počátku 14. století v rezenské dómské pokladnici, totiž kumuluje nezodpovězené i zcela základní otázky v hojné míře, a to přes pozornost, které se mu dostalo za poslední století v odborné literatuře (z české lze zmínit hlavně Karla Chytila, Emanuela Pocheho či Danu Stehlíkovou, z německé je to především dlouholetý kurátor a přední znalec rezenského pokladu Achim Hubel). Kromě objednavatele (který se na kříži nechal zvěčnit nápisem, tvořícím titul předkládané práce) a poměrně dobře známých pozdějších osudů díla, dnes o kříži s jistotou nevíme téměř nic: kdy vznikl a při jaké příležitosti, kdo byl jeho autorem a z jakého uměleckého prostředí vycházel, jaký význam nese výzdoba zadní strany a jak vypadala původně strana přední, ani pro jaké místo a performativní kontext byl kříž určen.

Na všechny tyto otázky se pokusila Adéla Pavlíčková fundovaně odpovědět a to na základě zcela bezpečné znalosti veškeré dosavadní literatury dílu věnované. Musela se tak vyrovnat s kulturně historickou problematikou související s Přemyslovým vztahem k relikviím, jeho umělecké reprezentaci (známé povýtce z narativních pramenů) i okolnostmi jeho odkládané korunovace, jakož i vrcholu, úpadku a konce jeho panovnické moci; se složitými otázkami stylových dějin vývoje pozdně románského a raně gotického zlatnictví v západní a střední Evropě, do kterých je tak svrchovaně kvalitní dílo, mělo-li by vzniknout přímo v Praze, obtíženě organicky vřadit; s tématem liturgického provozu a umělecké výbavy hlavních pražských svatyní na konci 13. století, zasažených zejména rabováním za braniborského interregna; a konečně se specifickou technologicko-restaurátorskou problematikou, jejíž konkrétní podoba je v případě takto významných a unikátních děl vždy jedinečná a vyžaduje v ideálním případě spolupráci s vysoce specializovanými odborníky.

Předložená řešení mají samozřejmě povahu hypotéz, případně argumentovaného příklonu k jednomu z již formulovaných názorů, jsou nicméně pevně opřené o znalost diskurzu i o důvěrnou obeznámenost s dílem samotným (což není v případě děl středověkého zlatnictví, zpravidla dobře střezovaných a špatně dostupných, zcela samozřejmé). Je škoda, že se nepodařilo pracovat s originální restaurátorskou zprávou ze 70. let, její výsledky nicméně dostatečně zveřejnil a interpretoval ve svých textech Achim Hubel. Hlubší pozornost mohla

být věnována snad pouze ikonografické problematice, a to zejména formou komparací s mnoha desítkami dochovaných procesních křížů (samozřejmě obecně daleko nižší kvality a umělecké náročnosti) z německého prostředí, kde by zřejmě bylo možné nalézt paralely k takovým zvláštnostem, jako je Panna Maria ze Zvěstování pod křížem či zvláštní ukotvení svislého břevna kříže v zemi pomocí kolíkové konstrukce..

V průběhu práce Adéla Pavlíčková svoje postupy, zjištění, hypotézy a směřování další aktivity zodpovědně a intenzivně konzultovala a na případná doporučení reflektovala. Z formálního hlediska je hodnocený text pečlivě zpracován a je na nadprůměrné jazykové úrovni. Předkládaná práce tak svým obsahem i rozsahem nepochybně splňuje parametry práce diplomní. Vřele ji doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit známkou „výborně“.

V Praze, dne 4. září 2024

PhDr. Jan Klípa, Ph.D.

